

Dünya sürgünü

Sezai Karakoç ‘**Yitik Cennet**’ kitabında Hz. Âdem’in şahsında insanın macerasını şöyle anlatır:

Cennet, başlangıçta Âdem’in özbeniyle içiçe idi âdeti. **Âdem cennete gark olmuştu...** Çocuk eşyayı ilk sıralar kendi benliğinden ayıramaz. Aslında çocuk eşyayla kendi benini birbirinden ayıramıyorsa, bu kendi benine olan düşkünlüğünden değil, belki henüz kendi beninin de, dış âlemin de farkında olamamasındandır... Çocuk, Âdem’in cennette yaşadığının bir minyatürünü yaşamaktadır. Varoluşun tadıyla sarhoştur. Ama onu daha ilerilere götürmek için bir gün uyandırır; onu bu halde komazlar. Çocukluğun bitiş gongu çalar bir gün. **Buğdayın sertliği dişine dokunur** ve o bu sertliği duyar, bu dokunuşu fark eder.

‘**Âdem’in yanında Havva’nın belirişi**, daha doğrusu ikinci bir dönemde belirgin hale getirilişi insana, **yokluğun acı tadından tattırılmasına bir hazırlıktı...** Evrenin bir örneği olan insan, ömrü içinde hilkatten kıyamete kadar sürecek olanı yaşar. **Çocukluktan çıkarken, Cennetten koğulan ve Havva ile yeniden dünyayı aşıp Cennete ulaşacak olan Âdem’dir insan.**

Âdem için hayat, “oluş” olmaktan çıkacak “varoluş” olacaktı. Ebedîlikten bir parça olan **Âdem’in hayatına, buğday, faniliğin mayasını katıyor**, böylece ebedilikle faniliğin karşılaşmasından **insanlığın varoluş dramı doğuyordu.**

Buğday, mutluluk içinde mutsuzluk gibi duruyordu. Sükûnet içinde ihtilâl tohumu gibi. Aslında bir dürtüydü. Rüyanın tam ortasında gerçeğe çağıran bir dürtü... Âdem düşten uyanınca veya uyandırılınca, düşün anısıyla birlikte, düş ötesini ve düşün karşıtını da yaşayacak, böylece yaşantısı tam olacaktı. **Tanrı halifeliği yaşantısı olacaktı hayatı.**

Böylece Âdem Âdem olacak, Cennet de Cennet olacaktı. Kolay değildi oluşum. Arı duru bir vücutta bir kanser hücresi gibi duran buğdaya, **yasak yemişe dokunmamalı mıydı Âdem. Dokunacaktı, bu onun alinyazısıydı.**

Rüya bitmiş, kaskatı toprağın üzerine düşmüştük. Varoluş macerası yeniden başlıyordu... Toprak, ya da öbür adıyla dünya. Âdem’in yaratılış malzemesi. Âdemde çiçeklenen, ruha kavuşan madde... Filozofun dediği gibi **ölürken yeni doğmuş gibi ölebilmek**, bu dünyaya gelişimizin sebebi. Toprağa dönüşümüz, böylesine bir yenilenme için... **sen git ölümden yıkan ve ebedî hayat bularak geri dön. Toprak, işte böyle bir çağrıdır insana.** Kabirdir.

Ey toprak, ilâhî sırrın tohumu olarak, hor ve hakir savrulmuş Âdem sana geldi. Sen onu sakın zayi etme. Biz sana geldik ey toprak, ey ana kucağı sen bizi sakın zayi etmeyesin. Allah’ın hazinesini açılacağı güne kadar saklamasını bil ey toprak.

Çocuk da bir suç işledi mi annesinin kucağına atılmaz mı? Hatta annesine karşı bile annesine sığınır çocuk.

Uzaklaştırma yaklaştırma içindir. Ayrılık buluşmaya doğrudur. Yitirme, bulma arzusunu uyandırır. **Gurbette söylenir sıla şarkısı.** Sevgiye özleyişin katılması içindi Âdem’in dünyaya gönderilişi. Sevmeyi çeşitlendirmek, zenginleştirmek bakımından. Ayrılık, gurbet duygusu, sıla özlemi, buluşma, kavuşma sevinci gibi duygu ve duyarlık ateşleyicisi bir demet sunulsun diye **Âdem’in ruhuna bu göç ve bu sürgün başlandı.**

Malzemede ölür eserde diriliriz. Bundandır ki, **dünyada ölüş bir dirilişe çıkıştır.** Daha dünyadayken dünyadan çıkmak gerek. **Ölmeden önce ölmek gerek...**

Kolay iman bir inkâra dönüşebilir... İbrahim ol, inkârların ateşine bulan, ama yanmamak şartıyla insanoğlu. Yusuf gibi eşyanın karanlığına in ve orada da Allah’ı anmayı unutma. El kervanlarına katıl, düşünce ve sanat oymaklarını kelebek gibi değil, arı gibi dolaş, karınca gibi bilgi harmanlarını arşınla.

Âdem’in dünyada Cenneti, ahreti özleyişiyle dönüş dairesinin yarısı bitmiş olur. Dönüş başlamış demektir. Kader bir gün daireyi tamamladığı zaman, yolculuk ilk çıkış noktasından yine en yüce noktaya yöneldiği vakit bir başka iklimin rüzgârları esecektir... Yüzümüzü Allah’a çevirdiğimiz vakit, başka bir iklim, başka bir mevsim başlamıştır...

İki aslı vardır insanın: bir, madde aslı, toprak; bir de ruh aslı, yücelikler. Tanrı katındaki yücelikler. Eşyanın ulaşamadığı yaratış bölgesi. İnsan, bu iki asıl arasında bir daire dönerek gelişme çizgisini tamamlar. **İnsan yaratılmış, sonra yüceltilmiş, sonra imtihan için, ruh pişsin ve olgunlaşsın diye madde aslına döndürülmüş, ondan ruh aslına yönelmesi istenmiş, bu yönde göstereceği bütün çaba desteklenmiştir. Ama insan, madde aslının dolaylarında ruh aslını unuttur ve tekrar temelli yücelmeye niyetlenmezse, maddeden de öteye fırlatılır. Aşağıların aşağısına düşürülür.** Ama birkere de yüceye yöneldi mi ona bütün kapılar açılır. Mucizeler ülkesinin kapıları. Melekler de onun yardımcısıdır. Zaman bile şuurlanır. Ve insan ashab-ı kehf gibi mağaradan çıkar...

Hazreti Âdem, dünyada belli bir süre sonra nasıl ki bu düşüşün anlamını bilmiş ve yücelmenin sırrını kurcalamıştı... Artık o dünya nimetleri içinde iken bile aslında ahireti yaşıyordu. O artık kendisini halkedenin yanında idi. Onun her yerde olduğunu artık anlamış bulunuyordu. Adetâ tekrar Cennetteydi. **Ölmeden önce ölüm aşılımış, Cennet büyüyerek dünyayı da içine almıştı adeta.** Eş ve oğullar cennetten birer parçaydılar. Toprak ve buğday dahi Cennetin bir parçası olmuşlar, yasak yaftasından kurtulmuşlar, sıyrılmışlardı.

Evet, şeytan yok olmamıştı. O yine duruyordu. Ama biraz uzakta. Yıkılmış, yere çarpılmış, adeta tükenmiş, utançtan yerin dibine batmış vaziyette.

Hakka kavuşmaktan üstün ne olabilirdi. İnsanı ondan daha çok sükûnete götürecek ne vardı. **“Her şey O’na dönücdür.”** Ey ruhum, sen de kendi Âdem’in olabilirsin. Ölüm gelmeden önce ölümün şartlarına bürünerek ölümü aşabilirsin. Sen de ölümün ötesini ufuklardan, sabah vaktinden, seherlerden, gece çilelerinden sorabilirsin, o değişmez mevsimin çiçeklerini, dizlerin kan içinde kalsa da inancın yüce dağ doruklarından toplayabilirsin.

- **O ve Ben** (Necip Fazıl)

Çalıştığım bankadan çıktım. “Şirket-i Hayriye” vapuruna atladım.

Karşımda şişmanca bir adam oturuyor. Ablak yüzlü... Gayet rahat ve kaygısız bir tavır içinde bana bakıyor. Sıkıldım, gazetemi açtım ve aramıza perde gerdim... Gazeteyi indirdim. Adam yine bana bakıyor.

-Birbirimizi selâmlıyalım, dedikten sonra Müslümanca selâm verdi. Selâmını aldım. Konuşmaya başladı. Adam hep anlatmakta... Hâli ve anlatışı da bir kabuk kadar sert ve cevhersiz.

Hemen tasavvuf bahsini açtım.

-Zamanımızda **irşada ehliyetli** bir kimse var mı?

-Zamanımızda böyle bir kimse var... **Abdülhakim Efendi Hazretleri...** Beyoğlunda, Ağaçamiinde... Cumaları, orada ders verir. Orada dinleyecekleriniz halk için söylenen sözler... Siz o sözlerin içine girmeye ve ötesindeki hikmete ulaşmaya bakın!..

Beyoğlu’nda Ağaçamii’ne birkaç yüz metre mesafede, bir apartmandayım... Yanımda bir de ressam arkadaşım... Dilimizde “Rembo”dan iki mısra:

Honneur, au voyant superieur (*Şeref, üstün haberciye*)

Au superieur voyant, honneur! (*Üstün haberciye, şeref*)

Üstün haberci, ancak Peygamberler... Ve onun emrinde veli...

Bugün Cuma. Namaza pek az vakit var... Haydi davran, sana üstün haberciyi göstereceğim!

Câmi... Girince sol tarafta, yerden iki basamak yüksekliğinde, balkonumsu bir yerde, sarıklı, ilk bakışta esmer, beyaza yakın kır ve uzun sakallı bir zat... Kısık, donuk, birden bire ahengi anlaşılamayan peçeli, zarflı bir ses... Fakat **son derece tesirli... tane tane konuşuyor.** Şive, Şark Anadolusu...

Bazen önündeki yaprakları karıştıran, fevkalâdede zarif, esmer, ince ve uzun parmaklar... İlk bakışta kendisinden insana çarpan duygu, **müthiş bir vakar ve heybet...**

Ders bitti. Kürsüden indiler. Hafif öne eğilmiş orta boylu, yetmiş yaşlarında hissini veren bir zat... Etrafındakilere şefkatle baktılar.

Gözleri, gözleri, daima baktığı şeylerin ilerisindeki, ötesindeki bir “görünmez”e bakan gözleri üzerimizde... Baktılar, baktılar ve ne gördülerse gördüler.

“-Biz Eyüpsultan’da oturuyoruz, dediler. Gümüşsuyunda, ne zaman isterseniz buyurun!”

Aradan haftalar geçti. Ruhuma kuvvet aradığım günlerden birinde ressam arkadaşı buldum.
-Haydi, dedim; seninle bugün Eyüp'e gideceğiz. Üstün haberciye... Onu yakından tanımaya...
...“Piyerloti” kahvesine kadar gider bu yol... Çıkın, çıkın, tepeye kadar... Karşınıza gelecek ilk kapı... Bahçe kapısı, daima açık... Vaktiyle tekkeymiş orası...

Soldan mescide bitişik ev tarafından Efendi Hazretleri geliyorlar.

Koltuğa oturdular. Bana ilk sualleri:

“-Siz ne iş yaparsınız?”

-Bir bankada çalışıyorum. Muharrir ve şairim... ismim Necip Fazıl...

Ressam arkadaş: “-Ya siz?”

-Ressamım...

Ben ilâve ettim: -Efendim, arkadaşım, Mesnevî şârihi meşhur Abidin Paşanın torunudur. İsmi de Abidin... Abidin Dino...

“-Ya dediler, kıymetli bir insandı Abidin Paşa... Çok güzel...”

Kar gibi beyaz ve tertemiz bir gömlek... Başlarında takke... **Ve o gözler; baktığı noktanın “görünmez”ine bakan nâmütenahi derin gözler...**

Rahmet gibi dipsiz, rahmet gibi sıcak, rahmet gibi diriltici...

Bana sordular: “-Siz tasavvuftan bir şeyler biliyor musunuz? Okuduğunuz kitap oldu mu?”

İşte, ateşten harflerle beynimi dağılayarak söyledikleri ilk fikir:

“-**Bu iş kitapla olmaz. Akılla da varılmaz...**”

“-**Bekâ**” ile “**fenâ**”yı ele aldılar ve kalbin bir mertebesine ait fenâ”da:

“-O zaman istikâmet, cihet diye bir şey kalmaz insanda...” buyurdular.

Henüz idrakim, işin şiirine ve dış estetiğine bağlı olarak, insanoğlunda madde, mesafe, hacim, mekân emniyetini allak-bullak eden bu oluş, ideâl dünyanın şartlarından biri şeklinde hayâlimi öyle kavradı ki, **zaman ve mekân temasını kaybeder gibi oldum ve artık tek lâf etmeksizin kendilerine mihlandım.**

O, ahengi belirsiz, ağlamaklı ses; ve rengi meçhul, kucaklayıcı gözlerden bana bir şey geçmiş, ruhuma bir buğu yayılmış ve beni yere sermişti. Zaten bütün dâva, irşad dâvası, erdiricilik sanatı işte o “şey”de... Gerisi dedikodu...

Konuşurken, söylediğinden ilerisini belirten, bakarken baktığının ötesini işaret eden müthiş bir ermiş... Ya o muazzam edeb? Kıpırdamadan, en basit başı boş hareketlerin en tabiiisine bile düşmeden, her ân en büyük bir huzur belirtici o heybet?..

Allah dostu

“Allah dostunu gördüm , bundan altı yıl evvel;

Bir akşamdı ki, zaman, donacak kadar güzel.”

Mürşid

“**Bana, yakan gözlerle, bir kerecik baktınız;**

Ruhuma, büyük temel çivisini çaktınız!”

- **Çile** (Necip Fazıl)

“**Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum;**

Gökyüzünden habersiz, uçurtma uçurmuşum...”

Otuz yaşında “bir irşat ediciye kavuşan” ve “onun, Efendi Hazretlerinin tek nazarıdır ki, beni bu hâle getirmişti” diyen Necip Fazıl için artık her şey yepyeni ve bambaşkadır:

“O güne kadar gururların ve nefis istinatlarının en küstahlariyle müdafaa ettiğim ahmak emniyetler bir tarafa; **merkezinde Allah bulunmak üzere** ruhumda ve nâmütenahi bir daire şeklinde idrakine mecbur olduğum **bütün bir kâinat** bir tarafa...”

Maddenin mahpus olduğu kaba bir dört köşe içinde, bir takım eşya ve hâdiseleri düzenleyip, Allah’a var diyenlerle, yine bir takım eşya ve hâdiseleri düzenleyip Allah’a yok diyenlere nisbet, ruhumda beşeri kanunların tezgâhı o türlü devrildi ki, bu devrilişin altından yalnız mutlak hakikat doğrulabilirdi. **Her şeyi o türlü kaybettim ki, Allah’ı kazandım.**

İlk gençlik yıllarında duygu yüklü şiirler yazan merhum Necip Fazıl, materyalist/maddeci görüşün yaygın olduğu bir ortamda çevresindeki herşeyi ibret gözüyle incelemeye, düşünmeye başlar.

Söyleyin, söyleyin, ben miyim yoksa, Arzı boynuzunda taşıyan öküz? Belâ mimarının seçtiği arsa; Hayattan muhacir, eşyadan öksüz? >	Bu nasıl bir dünya hikâyesi zor; Mekânı bir sath, zamanı vehim. Bütün bir kâinat muşamba dekor, Bütün bir insanlık yalana teslim.
Nesin sen, hakikat olsan da çekil! Yetiş körlük, yetiş, takma gözde cam! Otursun yerine bende her şekil; Vatanım, sevgilim, dostum ve hocam!	

Varlık/yokluk muhasebesi yaparak, yokluğu iliklerine kadar hisseder ve ferdî plânda metafizik çile çeker:

Ateşten zehrini tattım bu okun. Bir anda kül etti can elmasımı. Sanki burnum, değdi burnuna ‘yok’un, Kustum, öz ağzımdan kafatasımı. >	Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın, Benliğim bir kazan ve aklım kepçe. Deliler köyünden bir menzil aşkın, Her fikir içimde bir çift kelepçe.
Akrep, nokta nokta ruhumu sokmuş, Mevsimden mevsime girdim böylece. Gördüm ki, ateşte, cımbızda yokmuş, Fikir çilesinden büyük işkence.	

Varlığın/yokluğun hakikatını idrak edince, bütün varlar yok olur, tek “Var”a ulaşılır. Sezai Karakoç’un ifadesiyle “Müslüman, Allah önünde her varı yok görendir. “Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır. Ancak azamet ve ikram sahibi **Rabbinin zâtı bâki kalacaktır**” (*Rahmân*, 55/26-27). “Çile” şiirinden alıntı yapmaya devam edelim:

Niçin küçülüyor eşya uzakta? Gözsüz görüyorum rüyada, nasıl? Zamanın raksı ne, bir yuvarlakta? Sonum varmış, onu öğrensem asıl? >	Ne yalanlarda var, ne hakikatta, Gözümü yumdukça gördüğüm nakış. Boşuna gezmişim, yok tabiatta, İçimdeki kadar iniş ve çıkış.
Atomlarda cümbüş, donanma, şenlik; Ve çevre çevre nur, çevre çevre nur. İçiçe mimarî, içiçe benlik; Bildim seni ey Rab, bilinmez meşhur!	Diz çök ey zorlu nefis, önümde diz çök! Heybem hayat dolu, deste ve yumak. Sen, bütün dalların birleştiği kök; Biricik meselem, Sonsuza varmak...

Üstad Necip Fazıl’ın mânâ yüklü münferit beyitlerinden:

- “Anladım işi, **sanat Allahı aramakmış;**
Marifet bu, gerisi yalnız çelik-çomakmış...”
- “İnsan, yaklaştığınca yaklaştığından ayrı;
Belli ki; **yakınımız yoktur Allaktan gayri...**”
- “**Seni aramam için beni uzağa attın!**
Âlemi benim, beni kendin için yarattın!”
- “Güzel Allahım, senden ne gelecekse gelsin;
Sen ki, **rahmetinle de kahrınla da güzelsin...**”
- “Rabbim, Rabbim, bu işin bildim neymiş Türkçesi;
Senin aşkın ateştir, ateşin gül bahçesi...”
- “Bu yük senden Allahım, çekeceğim, nâçarım!
Senden sana sığınır, senden sana kaçırım!”
- “Sana şah damarından daha da yakın Allah;

Günah mı dedin; ondan uzağa düşmek günah...”

- **Muhammediye** (Prof. Âmil Çelebioğlu)

Dünya da âhiret de mazhar-ı Hakk olup Tanrı sıfatlarının tecelliyatına aynadır... Dünya, bir nakıştır, bir hayal bir gölgeden ibarettir. Fani ve sebatsızdır. Bir rûya gibidir. Uyanış ahrete intikalle başlar... Dünya, ehl-i ukbaya haram olduğu gibi ahret de dünya ehline haramdır. Ehlullah olana ise dünya da ahret de haramdır. Bu bakımdan ârife veya âşıka dünya hatta ahret gerekmez. Onlar ancak mâşuku murad eder “**Bana seni gerek seni**” derler.

“Gerekmez dediler dünyâ gerekmez dediler ukbâ

Gerektir dediler Mevlâ gerektir dediler ibkaa” (ibkaa: bâkî, devamlı kalma)

Öyleyse ârif, bu bir harab-hâne olan köhne dünyanın ve nûrânî de olsa yine hicab âleminden olan âhiretin kaygısına düşmekten kurtulmuş, gözünde kâinat sadece hakikat güneşini ifşa eden bir zerre, o sırrı işaret eden bir nokta kesilmiştir.

“**Âlemin nakşını hayâl görürem**

Ol hayâl içre bir cemâl görürem

Heme âlem çü mazhar-ı Hak’tır

Anunçün kamu kemâl görürem”

Nokta, yani dairenin merkezi vahdetin sembolüdür. Çevresi, yani çizgi ise kesrettir. Zira o, sonsuz noktaların bir araya gelmesinden hasil olur. Çizgi noktaya muhtaçtır, noktaysa hiç bir şeye muhtaç değildir. Merkezi olmayan daire tasavvur olunamaz. Böylece çizgide noktanın manası yani kesrette vahdetin sırrı zahirdir. Ve bir dairede her bir nokta hem ilk hem son yani hem evvel hem zahirdir.

Hakiki ilmin yolu tevhid, neticesi vahdettir. Hazret-i Ali’nin “el ilmü noktâtün kesruhu’l cahilun” (ilim bir noktadır, cahiller onu çoğalttı) sözünden maksad, aslı unutup kesrete dalmaktır. Her şeyin bir özü ve çekirdeği vardır. Ağacın aslı çekirdeğindedir. Çekirdekteki sırta vakıf olmayan yapraklardaki kesretin esrarını anlayamaz.

Yukarıda zikredilen “daire” benzetmesini esas alarak aşağıdaki yorumları yapabiliriz:

Daire çizgisi üzerinde hareket eden insanda, merkeze çeken kuvvet ile merkezkaç kuvvet eşit haldedir. **Nefs-i emmâre (emredici nefis) kötülüğü ve şerri şiddetle emreden nefis** demektir.

(Yûsuf) “Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir” dedi. (Yûsuf, 12/53)

Kötülüğü şiddetle arzulayan nefis sahibi şeytana uyarıya, artan merkezkaç kuvvetle yörüngeden çıkar ve boşluğa savrulur.

16. Şeytan dedi ki: “(Öyle ise) beni azdırmana karşılık, yemin ederim ki, ben de onları saptırmak için senin dosdoğru yolunun üzerinde elbette oturacağım.”

17. “Sonra (pusu kurup) onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım ve sen onların çoğunu şükreden (kimse)ler bulamayacaksın.” (Âraf, 7/16-17)

39, 40. İblis, “Rabbim! Beni azdırmana karşılık, andolsun ki yeryüzünde kötülükleri onlara güzel göstereceğim, içlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdıracağım” dedi. (Hicr, 15/39-40)

28. “Yazıklar olsun bana, keşke falanı dost edinmeseydim!”

29. “Andolsun, Kur’an bana geldikten sonra beni ondan o saptırdı. Zaten şeytan insanı yardımcısız bırakıverir.” (Furkân, 25/28-29)

İhlâslı kullar, Allah’ın emir ve yasaklarına riâyet ederek, nefsin arzuladığı haram şeyleri işlemekten kaçınırlar. **Nefs-i levvâme (kınayıcı nefis)** yaptığı kötü işlerin farkındadır. Yeterince olgunlaşmadığı için kötülükleri işlemeye devam eder, fakat yaptıklarından da pişmanlık duyar.

Allah ile manevî bir bağ kuran nefis **Allah'ın ipine sıkıca yapışır**. Yarıçap üzerinde çemberden merkeze doğru Hakk'a ermek için manevî yolculuk yapar (seyr ila'llah).

... Artık namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve **Allah'a sarılın**. O, sizin sahibinizdir. O, ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır! (*Hac*, 22/78)

Allah'a yönelerek bunun lezzetine ulaşan **nefs-i mutmainne (tatmin olmuş, doyuma, huzura kavuşmuş nefis)**; cömertlik, doğruluk, alçak gönüllülük, güler yüzlülük, tatlı dillilik gibi güzel huy ve sıfatları kazanmıştır. Daima tevekkül, teslim, sabır ve rıza halleri içindedir.

Nefs-i mülheme (ilham edilmiş nefis) sahibine iyiliği ve kötülüğü, hayır ve şerri birbirinden ayırdebilme yeteneği verilmiştir.

7, 8, 9. Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) **ilham edene andolsun ki, nefisini arındıran kurtuluşa ermiştir**. (*Şems*, 91/7-9)

Nefs-i radiye (razı olan, hoşnut kalan nefis) kendi iradesinden vazgeçip Hakk'ın iradesine tabi olur. Hiçbir şeyden şikayetçi olmaz. Nefs-i radiye, Allah için ibadet, zikir ve tâat ile meşgul olarak dünyaya gönül vermeyen, hayvani nefsin arzu ve isteklerini terk eden, Allah'ın sevgi ve rızası dışında bütün arzu ve isteklerini bırakan kâmil kimsenin ruhudur. Bu makama erişmiş olan kimse, **keşif ve keramet sahibi** olur.

Nefs-i mardiyye (razı olunan, hoşnut olunan nefis) bütün benliği ile Hakk'a teslim olan, Allah'ın kendisinden razı olduğu nefistir. Bu niteliğe kavuşan nefis, insanları sırf Allah rızası için sever, onların kusurlarını affeder, şefkat ve merhamet sahibidir, cömert, hassas ve ince düşünceli bir yapıya sahiptir.

27. (Allah, şöyle der:) “**Ey huzur içinde olan nefis!**”

28. “**Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!**”

29. “(İyi) kullarımın arasına gir.”

30. “**Cennetime gir.**” (*Fecr*, 89/27-30)

Nefs-i sâfiyye/Nefs-i kâmile (olgun nefis) bütün olgunluk özelliklerini elde etmiş, **irşâd** durumuna geçmiş nefistir.

Dairenin merkezine varan nefis gerçek kul olma noktasına ulaşır. Allah'ın mutlak irade ve kudretini tanır. Hakk'ın celâl ve azametini temaşa eder, O'nun celâlinde dünya ve âhireti unuttur.

Halvetin faydalarındandır ki, nefsi kötü âdetlerden kurtarıp, tertemiz ve çok yüksek meziyetlere sahip bir hale gelmesine çalışıp; emmârelikten, levvâmelikten, mülhimelikten **nefs-i mutmainne**ye getirmek (ki, **kemâlâtın başlangıcıdır**), oradan râziye, merzıye sırrına ve devlete ulaştırmaktır.

Nefs âlemi, beşeriyet âlemi, tabiat âlemi diye üç âlem zikr ederler... Nefs âlemi gafletten ibarettir. Dünya âlemi, âlem-i beşeriyet, fâsıkların yeridir. Tabiat âlemi de münafıkların yeridir ki, Cehennemin en dibi onlara mahsusdur. Âlem-i kalb, âbidlerin mi'râc âlemidir. **Âşıkların mi'râcî rûh, âriflerin mi'râcî da sırdır.** (*Mehmed Zahid Kotku, Tasavvufî Ahlâk*)

İlm kesbiyle pâye-i rif'at

Ârzü-yı muhâl imiş ancak

Aşk imiş her ne var âlemde

İlm bir kıl-ü kâl imiş ancak (*Fuzulî*)

(*kıl/kıyl: söz, kıyl-ü-kâl: dedikodu, kuru lâf*)

- **Yunus Emre Dîvanı** (*Faruk K. Timurtaş*)

Hak bir gönül virdi bana ha dimedin hayrân olur Birdem gelür şâdî olur birdem gelür giryân olur >	Birdem gelür söyleyemez bir sözi şerh eyleyemez Birdem dilinden dür döker derdlülere dermân olur
Birdem çıkar arş üzerine birdem iner tahte-s-serâ Birdem sanasın katredür birdem taşar ummân olur	

(dür: inci; tahte-s-serâ: yerin altı)

Sensin kerîm sensin rahîm Allah sana sundum elüm Senden artuk yokdur emüm Allah sana sundum elüm>	Görün aceb oldı zaman gönülden eylenüz fıgan Ölür çün anadan toğan Allah sana sundum elüm
Yunus tap uzatdun sözi Allahuna dutgıl yüzi Dîdardan ayurma bizi Allah sana sundum elüm	

(em: ilâç, çâre, devâ; dîdâr: yüz, çehre)

Hakdan bana nazar oldı Hak kapusın açar oldum Girdüm hakk'un haznesine dürr ü gevher saçar oldum >	Devlet tacı başa kondı aşk kadehi bana sundi Canum içdi aşkdan kandı karayı akdan seçer oldum
Esritti aşka düşürdi ben hamıdum aşk bişürdi Aklumu başa divşürdi hayrı şerden seçer oldum	

(esrimek: mest olmak, kendinden geçmek)

Canlar cânımı buldum bu cânum yağma olsun Assı ziyandan geçdüm dükkânım yağma olsun >	Ben benliğümden geçdüm gözüm hicâbın açdum Dost vaslına irişdüm gümanım yağma olsun
Yûnus ne hoş dimişsin bal u şeker yimişsin Ballar balını buldum kovanım yağma olsun	

(assı: fayda, kazanç, kâr; vasl: ulaşmak, kavuşma; gümân: şüphe)

- **Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine** (Sezai Karakoç)

Senin kalbinden sürgün oldum ilkin Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim Af dilemeye geldim affa layık olmasam da Uzatma dünya sürgünümü benim Güneşi bahardan koparıp Aşkın bu en onulmazından koparıp Bir tuz bulutu gibi Savuran yüreğime Ah uzatma dünya sürgünümü benim Ey gönlümün doğurduğu Büyüttüğü emzirdiği Kuş tüyünden Ve kuş sütünden Geceler ve gündüzlerde İnsanlığa anıt gibi yükselttiği	Bütün şiiirlerde söylediğim sensin Suna dedimse sen Leyla dedimse sensin Boşunaydı saklamaya çalışmam öylesine aşıkarsın bellisin Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için Ellerinden devşirir bahar çiçeklerini Deniz gözlerinden alır sonsuzluğun haberini Ey gönüllerin en yumuşağı en derini Sevgili En sevgili Ey sevgili Uzatma dünya sürgünümü benim
---	---

<p>Sevgili En sevgili Ey sevgili Uzatma dünya sürgünümü benim ></p>	
<p>Yıllar geçti saban ölümsüz iz bıraktı toprakta Yıldızlara uzanıp hep seni sordum gece yarılarında Çatı katlarında bodrum katlarında Gölgendi gecemi aydınlatan eşsiz lamba Hep Kanlıca'da Emirgan'da Kandilli'nin kurşunu şafaklarında Seninle söyleyip durdum bir ömrün baharında yazında Şimdi onun birdenbire gelen sonbaharında Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim Af dilemeye geldim affa layık olmasam da Ey çağdaş Kudüs (Meryem) Ey sırrını gönlünde taşıyan Mısır (Züleyha) Ey ipeklere yumuşaklık bağışlayan merhametin kalbi Sevgili En sevgili Ey sevgili Uzatma dünya sürgünümü benim</p>	<p>Dağların yıkılışını gördüm bir Venüs bardağında Köle gibi satıldım pazarlar pazarında Güneşin sarardığını gördüm Konstantin duvarında Senin hayallerinle yandım düşlerin civarında Gölgendi yansıyıp duran bengisu pınarında Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda Verilmemiş hesapların korkusuyla Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim Af dilemeye geldim affa layık olmasam da Sevgili En sevgili Ey sevgili Uzatma dünya sürgünümü benim</p>
<p>Ülkedeki kuşlardan ne haber vardır Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır Aşk celladından ne çıkar madem ki yar vardır Yoktan da vardan da ötede bir Var vardır Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar vardır Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır Göğsünde sürgününü geri çağırın bir damar vardır Senden ümit kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır Sevgili En sevgili Ey sevgili</p>	

Aşk olmayınca meşk olmaz (İskender Pala)

Kim ki aşkı ister, aşık olursa, er veya geç, elbette aşık olduğuna kavuşur. Çünkü aşk, insan için muharrik güçtür, onu harekete geçirip hedefine yönlendirir.

Ta ezelde içine yerleştirilmiş bir cevherdir ve o cevher işletildiği ölçüde insan kimlik bulur, kemale erer, insan olur. Hüdayi diliyle "Aşk iledir şevk ü sürur / Aşk iledir zevk ü huzur." Bu yüzden

insan aşka meyyal yaratılmıştır. Nitekim eskiler aşkı, "**İnsan tabiatının bir şeye kemal derecesinde meyletmesi**" diye tarif ederler. Kim neye karşı kemal derecesinde meyil gösterirse Allah onun emeğini boşa çıkarmaz, onu istediğine vasil eder. **Allah'a aşık olan (kemal derecesinde meyleden) elbette cennette rü'yete vasil olur** ama dünyada da bir gün ene'l-hak mertebesine ulaşır; Rasulüne aşık olan ötelere vardığında elbette onun meclisinde konuklanır ama dünyada da onu görür, onunla yaşar; cennete aşık olan bir gün cennete girer ama dünyada da cennet gibi bir hayat sürer. İmdi, dünya açısından dahi bir kimse her neye aşık olsa elbette o şeye vuslat bulur. Yeter ki aşık olduğu şeye karşı kemal derecesinde istek göstereyin ve o yolda sıdk ile yürüsün. Mal ve mülk de olsa, ilim ve irfan da olsa, şan ve şöret de olsa... Burada önemli olan, aşık olunan hedefe uygun davranabilmek, o yolun gereklerini yerine getirebilmektir.

Bir yandan aşktan bahsedip diğer yandan aşk yolunun kurallarına uyulmuyorsa ömür telef oldu demektir. Kim gecekondu istiyorsa ona göre, kim kaşane istiyorsa ona göre çalışmalı, yolunu ona göre çizmelidir. Çünkü **aşk yolu meşakkat ister**, sıkıntılara katlanmak ister, zorluklara göğüs germek ister. Hem sıkıntı çekmeyeyim hem de sevgili ele girsin diyen kişi, ahmaklığını ibraz ediyor demektir. Bu yolda önemli olan, aşıklığın hangi derecede benimsendiğidir. O yolun gereklerini ve kurallarını az mı yerine getiriyoruz, gerektiği kadar fedakar mıyız, gereğinden ziyade mi çabalyoruz?!.. **Kays, Leyla'ya aşık olduğu vakit** onu kolayca ele geçirebileceğini sanmıştı. Çünkü yolun kurallarını bilmiyordu ve her istediği hemen oluverecek sanıyordu. Sonra aşkın gerektirdiği kadar kendini aşka bağladı ve Leyla'nın aşk lezzetini tatmaya hak kazandı. İlerleyen zamanda bununla da yetinmedi, ona gereğinden fazla itibar etti, kendinden vazgeçip Leyla için var oldu ve adı aşk ile aynileşti. Bunlardan birinci kademedeki her yerde Leyla'yı araması gerektiğine karar vermişti ama aradığı yollar Leyla'ya çıkmıyordu. İkinci kademedeki yolları doğrultunca Leyla'nın suretine vuslat buldu. Madde planında vuslatla yetinmeyip **suretten geçerek hakikate ermek** istediğinde, Leyla artık onun ayağına geldi.

Buraya kadar hep iradî (isteğe bağlı) aşktan bahsettik. Yani talip olanın matlubuna (istenilene) yürümesi... Bir de bunun tersi vardır. Yani seven ile sevilenin rolleri değişir ve sevgili sevenini kendine çeker, onu kendisi için ister. Yine Hüdayi dilince "Koymaz kişide ihtiyar / Varlığını eyler nisar". Burada aşk yolunun sıkıntısını yine aşık çeker. Bunun sebebi, aşka layık olabilecek bir kemale ermesi, aşkı ihata edebilecek bir kaba dönüşmesidir. Yoksa her ham ervahın aşk zarafetiyle buluşması elbette imkânsızdır. Kaldı ki aşkın iltifatı maşuktan ziyade aşıkadır. **Aşk gelince maşuku değil aşığı kemale erdirir. Bu kemal, aşk yolunun çilesini çekmekle mümkündür.** Yani önce eziyet ve çile çekilmelidir ki sonunda mükafat olarak vuslat gerçekleşebilsin. Ne denilmiştir?

Aşk olmayınca meşk de olmaz...

İmdi; **Hakk'a aşık olan Hak'tan gayrının muhabbetini terk eylemelidir. Rasulullah'a aşık olduğunu söyleyen, sünnet ile amel eylemelidir. Cenneti seven salih amel işlemelidir. Dünyaya aşık olan kâr ve kazanç yolunu tutmalıdır. İlme aşık olan üniversiteden ayrı vakit geçirmemelidir. Sanata aşık olan, üstadının hizmetinden ayrılmamalıdır. Bilgelik isteyen bir mürşid-i kamil eteğine yapışmalıdır.** Her kim ki âşık-ı sadıktır, elbette sevdiğine kavuşur, vuslata erer.

O halde soru şu:

-İnsan aşk yolunda nasıl yürümelidir?

El-cevab:

-Sevgili görüyormuş gibi?

- **İslâm'ın Gülüyüzü** (*Prof. Eva de Vitray-Meyerovitch*)

Senâî, Mevlâna'dan yaklaşık bir asır önce yaşamış olan çok büyük bir İran şairidir. İlk önce saray şairi olan Senâî, Horasan'a yerleşti. Orada sûfi şeylerle karşılaştı ve tasavvufî şiirler yazdı ki bu şiirler Fars edebiyatının en güzelleri arasındadır.

Kendisi de şeyh oldu ve tuttuğu yolu şöyle anlattı:

Ey kardeş, bu Yol'un işaretlerinin neler olduğunu soruyorsan, sana açık ve net bir şekilde cevap vereyim.

Sen doğruya bakar ve yanlıştan alâkayı kesersin.

Yaşayan dünyaya çevirirsin yüzünü, yüce makamlara ayak basarsın.

Her türlü nam ve şan arzusunu düşünceden kovar, sadece ve sadece O'nun kulluğuna râm olursun.

Ruhunu kötülüklerden arındırır ve onu akılla güçlendirirsin.

Çok konuşanların meclisinden geçer, sessizliği koruyanların meclisine gidersin.

Allah'ın eserlerinden yola çıkar, O'nun sıfatlarına ve O'nun sıfatlarından da O'nun bilgisine varırsın.

İşte o an, sırlar âlemine geçip yoksulluğun eşğine ulaşırsın. Sen yoksulluğun dostu olunca da, karanlık ruhun tövbekâr olmuş bir gönüle dönüşür.

Daha sonra Allah, senin gönlünün yoksulluğunu da çeker alır ve orada artık yoksulluk kalmayınca, **gönülde sadece Allah kalır.**

- **Ayrılık acısı yakıcıdır (D. Ali Taşçı)**

İnsan cennetten ayrılarak dünyaya geldiğinden, dünyadaki hayatı da ayrılık üzerine kurulmuştur. Sadece insanlar değil, fani olan her şey, mutlaka bir gün sevdiklerinden, dünyadan ayrılacaktır.

Bülbül, gülden ayrı düşünce hüznünü diline sarmış ve hazin hazin ötmüştür.

Mecnun, Leyla'sından ayrılınca çöllere düşmüş, Leyla'yı aramıştır. Ferhat, ayrılık acısını, dağları delerek Şirin'ine kavuşma ümidiyle gidermeye çalışmıştır.

Aile içerisinde bile bazen evlilikler, bazen gurbet, askerlik, tahsil hayatı gibi ayrılıklar daima söz konusudur ve gözyaşı hiç eksik değildir.

Hâsılı dünya bir arayışlar meydanıdır ve **insan da bir ömür boyu arayandır.** Bulduğunu zannettiği zaman sevinen, bulamayınca da üzülen, isyan eden ve ümitsizliğe düşebilendir.

Arayıcı olan insan, vahyi öncü kılmadan arar olmuşsa, bunun sonucu onu **uygarlık** denilen sitelerin kurulmasına götürmüştür. Bu sitelerde insan kendine yabancıdır; çünkü kendi özünü görebilecek ışıktan /vahiy yoksundur. Karanlık ormana ışiksiz girmiş ve düz odun diye yılanları toplayarak sinesine basmıştır! Evet, uygarlık denilen dünya meydanında insan kendi özüne yabancıdır, olmak zorundadır; çünkü geldiği yeri hatırlayamamakta ve sürekli acı çekmektedir. Bu acı onu hareketli kılmıştır; diş ağrısı çeken bir insanın uslu uslu oturabilmesi mümkün müdür? Ruh acısı çeken, yaradılış gizeminin derinliklerinden gelen acılarla kuşatılan insan sürekli hareket etmesin de ne yapsın? Bu hareketliliğin adına "**ilim**" diyeceksek, dünyanın bağrından kan eksik olmayacaktır. Dünyayı kana bulayanlar çobanlar değil çünkü; üniversite mezunlarıdır.

Uygarlık acılarıyla kıvranan insanların, kendi acılarını unutmak için yapacak oldukları en basit davranış biçimi içmek ve uyuşmak olacaktır. Yoksa bu ayrılık acısına fitrat denilen insanın özü/ atomu nasıl dayansın? Daha cesurları intihar edecektir; çünkü acı çok şiddetlidir. Dahası, dayanılmaz firak ateşi onları çıldırtacak, delirtecektir! Uygarlık sitelerinde bunlardan başka insan davranışlarına rastlamak mümkün müdür?

Medeniyet kulvarına gelince; arayıcı olan insan, vahyi kendine ışık edinerek arar olmuşsa, geldiği yeri hatırlayacak olduğu için, hayatı fani bir araç olarak algılayacak ve aradığının burada olmadığına inanarak, bir vuslat aşkıyla dünyasında kendi özüne doğru yolculuk yapacaktır. Bu yolculuk güzel yolculuktur; acılı değil, hüznüldür.

Formüle edersek şöyle diyebiliriz:

Ayrılık + Arayış = Dünya amaç--- Uygarlık (Sadece akıl)

Ayrılık + arayış = Dünya araç--- Medeniyet (Akıl ve Vahiy)

Medeni sitede hayat bir yolculuktan ibarettir. Mimari, musiki, edebiyat, sanat, hukuk, ticaret... her şey fanilik üzerine kurulmuştur; çünkü burası gurbettir, asıl hayat ötededir. Burası acıkmanın yeri, doymak ise ötede. Bugün dünya üzerinde kurulan şehirlere bakınız, fanilikten eser göremezsiniz! Yüzyıllara meydan okuyan binalar adeta insanlığa ruh mezarlığı oluşturmaktadır. Kendisi fani olan insanın, yüzyılları kuşatacak binaların içinde yaşaması fitri olarak bir çatışmanın da habercisidir; çünkü bu sitelerde insan hiç ölmeyecek gibi, adeta tanrılığa kalkışır ve kendine yabancılaşır. Yabancıya güven olmaz; devletler, insanlar birbirlerine güvenebiliyorlar mı? Güvenin olmadığı yerin cehennemden farkı nedir?

Fitrat tohumu, uygarlık toprağında yeşermeyeceği için, uygarların "**sahip olmak**" denilen çocukluk duygularından kurtulmaları imkânsızdır. Ellerinden alınacağını sandıkları her şey savaş

nedenidir ve dünya savaş meydanından başka da bir şey değildir. Osmanlı'nın olmadığı dünya, iki dünya savaşı görmedi mi?

Medeniyet havzasında ise ayrılık acısı iman, ibadet ve barışla, insanların geleceğe olan umutlarıyla, sonsuzluk duygularıyla, fanilik bilinciyle tatmin edilmekte ve insan bu sitede fitratını yeşillendirip büyütebilecek olduğu toprak zemini bulabilmektedir. Burada insanlar “**olmak**” için çaba harcarlar. Bu zeminin adı İslâm'dır. Bu zeminde büyüyen, yeşillenen ve meyve veren varlığın adı da Müslüman'dır. **Müslüman, hiçbir şart ve kayıt altında kaybı olmayan insanın adıdır!**

Kısaca, **hayatı yönlendiren ayrılık acısıdır ve bunun neticesi de arayıştır; çünkü her ayrı düşen arar.**

Dünya, arayışın öznesi olursa, kendi içinde insanı boğar. Uygarlık, boğulan insanların hırıltılı sesleridir; ebedî ve edebî anlamdan yoksundur.

Dünya, arayışın nesnesi olursa, kendi içinde insan olgunlaşır, kemale erer. Medeniyet, kemale eren insanların birlikte kurdukları havzaların adıdır. Fanilik yurdudur, hiçbir şey put değildir ve insan kendisiyle çelişmediği, kendini bulduğu için mutludur. Ebedî ve edebî anlam yüküldür.

Uygarlık, bulamamanın hırçınlığı, saldırganlığı, savaşı; Medeniyet, bulmanın tatminkâr ruhu, barışı ve ebedi mutluluk köprüsüdür. **Uygarlık, asıl vatani unutturduğu için yalancı belde; Medeniyet ise, asıl vatani hatırlatıcı özü canlı tuttuğu için emin diyardır.**

- **Bir kenara yazılmak (Bekir Fuat)**

Dünya sıkıcı. Türkiye hüznü. Dünyanın derdini çekiyoruz çünkü.

“Yalnız hüznü vardır kalbi olanın” diyor İlhami Çiçek. Bize bir kalbimiz olduğunu hatırlatıyor. Kalbimiz, Türkiye'ye tebessüm ediyor, dünya hüznümüzü büyütüyor.

Döne döne türkülere dönüyorum. Döne döne annemin söylediği ninnilere, türkülere dönüyorum.

Allah'a, ülkeme, hüznüme götüren ses annemin duasında, türküsünde.

Annemin sesi toprağıma, kalbime götürüyor.

Türküler kerim bir tarihten günümüze uzanan hüznün haberleridir. **Bizim türkülerimiz çokluğumuza, teklîğimize, hüzne, melale dayanır. Onlar kaybolunca garipliğimiz de aşk da kaybolur.**

İnsanın ve kelimenin başı dik, alını açık olması aşk ile mümkündür.

Ahmet Hamdi Tanpınar “**Bizim romanımız türkülerdedir**” der. Tarihle yüklendiğimiz hüznün ve bizi Allah'a ulaştıracak melal de oradadır.

Türkü, sadece müzik eşliğinde ifade edilen bir eğlence aracı değil... Eğlence aracı olmadığı için de **tarihle, zamanla ve kaderle görülmesi gereken bir hususi hesap taşır**. Bu bakımdan her türkü başlı başına bir esenlik ve dünyadan ahirete havalandırılan bir duadır.

Ne zaman bir daralma hali benliğimizi kuşatsa limanına sığınacağımız, rıhtımında terennüm edeceğimiz Âşık Sümmâni imdada yetişir.

Sümmâni, Erzurum'un Narman ilçesinde imparatorluk Türkiyesinin son dönemlerinde (1861-1915) yaşamış bu toprağın gariplerinden. Asıl adı Hüseyin'dir. Kendisini âşıklık mesleğine bir rüyanın soktuğunu söyler. Rüyasında pirlere tarafından sevgilisi olarak takdim edilen Gülperi'yi aramak için yollara düşer.

“**Ervâh-ı ezelde levh-i kalemde,**

Bu benim bahtımı kara yazmışlar.

Bilirim güldürmez devr-i âlemde,

Bir günümü yüz bin zâra yazmışlar.

Yazanlar Leylâ vü mecnûn kitabın,

Sümmâni'yi bir kenara yazmışlar.”

“**Herkes dostu yazmış arzu hâlini / Benimkini ürüzgâra yazmışlar**” derken dostumuz hüznünü rüzgâra emanet ediyor.

Ya biz kimlere emanet edeceğiz?

Sümmâni'nin sözleri dokundukça kanatıyor, kanattıkça şifa veriyor: “Yazanlar Leylâ vü mecnun kitabın / Sümmâni'yi bir kenara yazmışlar.”

Bir kenara yazılmak garipler safına yazılmaktır.

Bir garip hikâyesidir Adem. Cennetten hüznü düşmüştür. O, dünya sürgününü içinde, geldiği yere dönme hasretiyle yaşar. Aslında bu Adem'in aşka ilk dokunuşudur. Gurbete ilk dokunuşu, sılaya ilk varışıdır. Ana vatana dönünceye kadar da bu gurbet, bu hüznü, yatağını arayan nehirler gibi denizlere akmaya devam eder.

Ondandır hüznümüz, dünya gurbetinde nehirler gibi akışımız.

- Cenab-ı Hakk Kur'ân-ı Kerîm'inde, en sevgili kulu Hz. Muhammed (sav) Efendimize:

“Şüphesiz sen öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir.” (Zümer, 39/33) buyuruyor.

Bütün beşeriyete rahmet ve saadet getiren o emsalsiz büyük insanın bu fenâ âlemini terkedip, bakâya kavuşacağını kendisine bildirdiği gibi, bir gün gelip **“Yeryüzünde ne varsa hepsinin yok olacağını,** ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin bâki kalacağını” (Rahman, 55/26-27) beyan buyurmuştur.

İnsanoğlu hergün gördüğü bu hakikat karşısında nedense bir türlü uyanamıyor.

Bir mutasavvıf dünyayı tarif ederken der ki: “Dünya bir mihman evi, **insan garip bir misafir,** ecel mihmandar, **konar göçer, gelir geçer,** Mehid lahid iki kapı dünya arada alâyişli bir yapı, sureten ma'mûr, mânen virane, elf ü alâf, âb u dâne, insanoğlu kendi kısmetini toplamağa mecbur bir divâne..”

Bir İran şâirinin dediği gibi: “İnsan denen mahluk yokluk sahrasından bu varlık pazarına bir kefen satın almak için gelen bir alay çıplaktan ibarettir.”

Her ne kadar malı mülkü bırakıyorsak da, ‘ashab-ı yemin’den olmaya çalışmak, sağ tarafımızdaki amel defterini hiç boş sayfa bırakmadan kapatmaya gayret etmek ve soldaki defterin sayfalarını hiç kirlilemeden göçüp gitmek ve buradaki bıraktığımız kat kat nimetlerin karşılığına, kavuşmak saadeti içinde dosdoğru bir hayat geçirmemiz lâzımdır. (Mâhir İz)

“Anamdan doğdum gittim pazara / kefen aldım girdim mezara.”

- **Ölüm (Akif İnan)**

**Senden her kaçtıkça sana yaklaştım
Göç nasibim özlem kanımdır benim**

÷

**Sana yakınlım ve sana uzağım
Tutulmuş varamaz elim ayağım**

÷

**Gel denize yaslan yalnız denize
Sırrımı denizler taşır insanın**

- 27,5 yaşında vefat eden, ama arkasında Sultan Ahmed Camii gibi muhteşem bir eser bırakan I. Sultan Ahmed, aşağıdaki şiirinden anlaşıldığı üzere, “Uzatma dünya sürgünümü benim” duâsına mazhar olmuş bir bahtiyardır:

Varımı ben Hak'ka verdim, gayri varım kalmadı. Cümlesinden el çeküp, pes dü cihânım kalmadı. Çünkü hubbullah erişti, çekti beni kendine, Açtı gözüm gönlünü, gayri gümânım kalmadı.	Evliyânın himmeti yaktı beni kül eyledi. Sâfiyim, buldum sâfâyı, dü cihânım kalmadı. Ahmedâ der, yâ İlâhî, sana hamdim çokdurur, Hamdulillah, aşk-ı Hak'dan gayri varım kalmadı.
---	--

(dü: iki, hub: sevgi/aşk, gümân: gâm, keder, tasa.)

Merhum Sultan'ın, Azîz Mahmud Hüdâyi gibi bir Allah dostunun sohbetlerinden feyz almış olduğunu unutmayalım.

- Hasan Kocabaş'ın, Efendisi için yazdığı **Gül Gazeli:**

Gülüm gömleği yırttı, sonsuza taşı güüm, Soyundu yaprağından dosta ulaştı güüm. >	Düşüp ölmek için toprağa sarmaşıklar Tutundu dallarına sardı sarmaştı, güüm.
Gül bahçesi eyledi bir bakışın kalbimi, Kalbim ki bir zamanlar ot bitmez taş'tı,	Eridin ve tükendin neylesin pervaneler Gözleri(m) karanlıkta boşa dolaştı, güüm.

gölüm.	
Anlıyorum güneşin neden karardığını Ani yolculuğundan gözü kamaştı, gülüm.	İmamesi kaybolan tesbihin taneleri Gözlerden dökülürken kana bulaştı, gülüm.
Son asrın hesabını mühürledin ve gittin; İhtiyar dünyaya da ölüm yaklaştı, gülüm.	